

Το διαδίκτυο, η Google και ο εγκέφαλός μας

Categories : [ΚΟΙΝΩΝΙΑ](#)

Date : 13 Ιανουαρίου, 2009

Το παρόν αποτελεί σύντμηση και ελαφρά διασκευή εκτενούς άρθρου που δημοσιεύθηκε στη διαδικτυακή έκδοση του **περιοδικού Atlantic Monthly**, Ιούλιος/Αύγουστος 2008, από τον **Nicholas Carr** με τίτλο **"Is Google making us stupid?"** (Μας αποβλακώνει η Google;)

Ο Nicholas G. Carr (γεννημένος το 1959) είναι δόκιμος Αμερικανός συγγραφέας ιδιαίτερα γνωστός για την κριτική του στις νέες τεχνολογίες που βασίζονται στην πληροφορική και το διαδίκτυο.

Το Διαδίκτυο εξελίσσεται σταδιακά σε παγκόσμιο μέσο πληροφορίας, ο δίαυλος μέσω του οποίου διέρχεται η πλειονότητα της πληροφορίας, που καταλήγει στον εγκέφαλό μας. Ποιός μπορεί να αμφισβητήσει τα πλεονεκτήματα της άμεσης πρόσβασης στον απέραντο πλούτο γνώσεων, που περιέχει το διαδίκτυο και ποιός δε θα αναγνωρίσει την ανεκτίμητη προσφορά των μηχανών αναζήτησης, κορυφαία από τις οποίες είναι η Google (*);

Το δώρο και το τίμημα

Περισσότερο από μία δεκαετία ξοδεύω πολύ χρόνο στο διαδίκτυο, ψάχνοντας και «σερφάροντας» στις τεράστιες βάσεις δεδομένων του. Το διαδίκτυο είναι θεϊκό δώρο για μένα, σαν συγγραφέα. Έρευνα που στο παρελθόν απαιτούσε απασχόληση ημερών στις βιβλιοθήκες, τώρα μπορεί να πραγματοποιηθεί σε λίγα λεπτά και μάλιστα χωρίς να μετακινηθώ από το γραφείο μου. **Η ευκολία όμως αυτή ήλθε με ένα κόστος. Κάποτε το να διαβάζω ένα βιβλίο ή εκτενές άρθρο ήταν εύκολο και απολαυστικό. Αυτό σπάνια συμβαίνει τώρα πια. Το μυαλό μου αρχίζει να ξεγλυστρά μετά από διάβασμα ενός σύντομου κειμένου. Κάποτε το μυαλό μου βυθιζόταν σε έναν ωκεανό λέξεων και νοημάτων, τώρα κάνει σκι στην επιφάνεια του νερού!**

Πολλοί άλλοι έχουν παρόμοιες εμπειρίες. Όσο περισσότερο χρησιμοποιούν το Ίντερνετ, τόσο περισσότερο πρέπει να αγωνιστούν για να διατηρήσουν εστιασμένη την προσοχή τους σε μεγάλα γραπτά κείμενα. Μια πρόσφατη μελέτη του University College του Λονδίνου διαπιστώνει ότι **πιθανότατα βρισκόμαστε στο μέσον μιας δραστηκής αλλαγής στον τρόπο που διαβάζουμε και σκεφτόμαστε. Ένα άλλο είδος μελέτης διαμορφώνεται, καθώς οι χρήστες τού διαδικτύου κινούνται οριζόντια σε τίτλους, περιεχόμενα, περιλήψεις, αναζητώντας εύκολη και γρήγορη πληροφόρηση,**

η οποία είναι επιφανειακή και αποσπασματική. Γίνονται απλώς «αποκωδικοποιητές πληροφοριών», χωρίς να έχουν τη διανοητική ικανότητα για ερμηνείες τού κειμένου σε βάθος, νοητικές αφαιρέσεις, συσχετίσεις κλπ.

Ο εύπλαστος εγκέφαλός μας

Σύμφωνα με τον Τζέιμς Όλντς, καθηγητή της νευροεπιστήμης στο Πανεπιστήμιο George Mason των ΗΠΑ, το ενήλικο μυαλό συνεχίζει να είναι «πολύ εύπλαστο». Τα νευρικά κύτταρα συνεχώς σπάνε τις παλαιές διασυνδέσεις τους, σχηματίζοντας καινούργιες. Καθώς χρησιμοποιούμε τις νέες τεχνολογίες, αναπόφευκτα αρχίζουμε να αφομοιώνουμε στο μυαλό μας ιδιότητες και ποιότητες αυτών των νέων τεχνολογιών. Χάρη στην πλαστικότητα των νευρώνων τού εγκεφάλου μας, η προσαρμογή δεν είναι μόνο λεκτική ή ψυχολογική, αλλά πηγαίνει **βαθύτερα σε ένα βιολογικό επίπεδο**. Το μεθοδικό κτύπημα του ρολογιού, που μπήκε σε ευρεία χρήση κατά τον 14ο αιώνα, βοήθησε στην ανάπτυξη του θετικού-επιστημονικού μυαλού και την πρόοδο των θετικών επιστημών. Οργανώνοντας όμως τη ζωή μας με βάση τους δείκτες τού ρολογιού, πότε να φάμε, πότε να εργασθούμε, πότε να κοιμηθούμε και πότε να ξυπνήσουμε, σταματήσαμε να ακούμε τις αισθήσεις μας και αρχίσαμε να υπακούουμε στο ρολόι. Έτσι καταλήξαμε να λέμε μεταφορικά, **«το μυαλό μας δουλεύει ρολόι»**. Με την προσαρμογή στις νέες τεχνολογίες θα λέμε: **«το μυαλό μας δουλεύει σαν κομπιούτερ»**.

Από τις μηχανές αναζήτησης στην τεχνητή νοημοσύνη

Το συγκρότημα της Google στο Mountain View της Καλιφόρνιας αποτελεί τον «Ναό» του Ίντερνετ και η θρησκεία που «υπηρετείται» στο εσωτερικό του ονομάζεται «τεχνητή νοημοσύνη». Η (Google, μελετά όλο και τελειότερους αλγόριθμους για την αποδοτική αναζήτηση και διανομή τών πληροφοριών στον καθένα μας. Αποστολή τής εταιρίας είναι να αναπτύξει την «τέλεια μηχανή αναζήτησης, που θα καταλαβαίνει ακριβώς τι εννοείς και θα σου δίνει ακριβώς αυτό που ζητάς». Όμως δεν σταματά εδώ. Ο Σεργκέι Μπριν και ο Λάρι Πέιτζ, που ίδρυσαν την εταιρία, όταν ήταν μεταπτυχιακοί φοιτητές στο Πανεπιστήμιο Στάνφορντ της Καλιφόρνιας, μιλούν συχνά για την επιθυμία τους να μετατρέψουν τη μηχανή αναζήτησης της Google σε **μηχανή τεχνητής νοημοσύνης που θα μπορεί να συνδέεται άμεσα στον εγκέφαλό μας!** «Αν ο εγκέφαλός σας ήταν συνδεδεμένος με όλες τις πληροφορίες τού κόσμου ή με ένα τεχνητό εγκέφαλο εξυπνότερο από το δικό σας, θα ήσασταν σε καλύτερη θέση...», είπε σε μια συνέντευξη ο Μπριν.

Όμως η άποψη πως «θα ήμασταν καλύτερα» αν ο εγκέφαλός μας συμπληρωνόταν ή και αντικαθίστατο από την τεχνητή νοημοσύνη, είναι ανησυχητική. Υπονοεί ότι η

νοημοσύνη είναι αποτέλεσμα μιας μηχανικής διαδικασίας, μια σειρά από διακεκριμένα βήματα, τα οποία μπορούν να απομονωθούν, να μετρηθούν και να αριστοποιηθούν. **Στον κόσμο της Google υπάρχει λίγος χώρος για ελεύθερη ή βαθιά σκέψη. Ο προβληματισμός δεν αντιμετωπίζεται σαν αφορμή εμβάθυνσης, αλλά σαν προγραμματιστικό ελάττωμα που θα πρέπει να διορθωθεί.** Ο ανθρώπινος εγκέφαλος αντιμετωπίζεται απλά σαν ένας ξεπερασμένος υπολογιστής, που χρειάζεται ένα ταχύτερο επεξεργαστή κι έναν μεγαλύτερο σκληρό δίσκο!

Η συγκέντρωση του νου είναι αντικαταναλωτική συνήθεια!

Η ιδέα ότι τα μυαλά μας θα πρέπει να λειτουργούν σαν γρήγορες μηχανές αναζήτησης πληροφοριών, αποτελεί συγχρόνως και το κυρίαρχο επιχειρηματικό μοντέλο εμπορικής αξιοποίησης του διαδικτύου: Όσο πιο γρήγορα «σερφάρουμε» στο Ίντερνετ, όσα πιο πολλά κλικ κάνουμε σε ιστοσελίδες, τόσο περισσότερες διαφημίσεις θα δούμε και συγχρόνως τόσο περισσότερες ευκαιρίες θα έχει η Google και οι εταιρίες που διαφημίζονται να αποτυπώσουν τα ενδιαφέροντα των χρηστών για να προσφέρουν ανάλογες on-line διαφημίσεις. **Το τελευταίο πράγμα που θέλουν οι εταιρίες, είναι να ενθαρρύνουν το αργό διάβασμα και τη συγκεντρωμένη σκέψη. Η πολυδιάσπαση είναι προς το συμφέρον τους. Η βαθιά ανάγνωση είναι μάλλον αντικαταναλωτική...**

Ανθρωποι... πίτες!

Ίσως τα πιο πάνω θεωρηθούν υπερβολικός συντηρητισμός. Ίσως οι υπέρμαχοι της τεχνητής νοημοσύνης να δικαιωθούν κάποτε και από τα υπερδραστήρια, φορτωμένα με αποσπασματικές πληροφορίες μυαλά μας να ξεπηδήσει μία χρυσή εποχή ανακαλύψεων και παγκόσμιας σοφίας. Όμως η βαθιά ανάγνωση είναι ανεκτίμητη, όχι μόνο για την γνώση που αποκτά κανείς, αλλά για τις διανοητικές δονήσεις, που τα νοήματα προκαλούν στο μυαλό μας. Στους ήσυχους χώρους τού μυαλού μας, που ανοίγουν κατά τη συγκεντρωμένη ανάγνωση ενός κειμένου ή κατά τη διάρκεια οποιασδήποτε άλλης μορφής αυτοσυγκέντρωσης, κάνουμε τους δικούς μας συνειρμούς, εξάγουμε τα δικά μας συμπεράσματα, αναπτύσσουμε τις δικές μας ιδέες. **Εάν χάσουμε αυτούς τους ήσυχους χώρους τού μυαλού μας ή τους γεμίσουμε με περιστασιακό περιεχόμενο, θα θυσιάσουμε κάτι πολύτιμο όχι μόνο για μας, αλλά και για τον πολιτισμό μας.** Ένας συγγραφέας έγραψε τα εξής εύστοχα: «Καθώς χάνουμε σταδιακά το εσωτερικό βάθος που μας παρέχει η πυκνή πολιτισμική μας κληρονομιά και απλωνόμαστε στο ατελείωτο δίκτυο της πληροφορίας πατώντας απλά ένα κουμπί, μετατρέπομαστε σταδιακά σε ανθρώπους... πίτες απλωμένες και λεπτές!».

Επίλογος (Από τον Β.Π., που έκανε τη διασκευή και σύντμηση του άρθρου του Nicholas Carr).

Το διαδίκτυο επικρίνεται συνήθως για τη διακίνηση άσεμνου ή παράνομου υλικού, για την πρόκληση εθισμού σε νέους ανθρώπους κ.ο.κ. Αυτά είναι όντως σοβαρά προβλήματα, αποτελούν όμως εν γένει παρενέργειες, που οφείλονται στην παράνομη ή κακή χρήση τού διαδικτύου. **Το άρθρο θίγει ένα προβληματισμό που συνδέεται μ' αυτή την ίδια τη φύση τού διαδικτύου. Οι επισημάνσεις γίνονται ιδιαίτερα ανησυχητικές αν σκεφθούμε, ότι αυτό που διακυβεύεται δεν είναι απλώς το εσωτερικό πνευματικό μας βάθος, αλλά η ίδια η σχέση μας με τον Θεό.** Το «ταμείον» της «μετά-Google» εποχής δεν έχει πλέον ελεύθερο χώρο για να «εισέλθουμε». Είναι γεμάτο από **περιστασιακό και αποσπασματικό περιεχόμενο και ο ηγεμών νους είναι απελπιστικά διασκορπισμένος.** Ναι' γινόμαστε σταδιακά **άνθρωποι πίτες, δισδιάστατοι, και κινδυνεύουμε να χάσουμε την Τρίτη διάσταση, αυτή που οδηγεί στον ουρανό.** Δεν αμφισβητούμε το θαυμάσιο δώρο της άμεσης πρόσβασης στον ανεξάντλητο πλούτο γνώσεων που προσφέρει το διαδίκτυο. **Όμως το «δώρο» αυτό έρχεται με ένα τίμημα και το τίμημα μπορεί να είναι πολύ μεγάλο εάν δεν προσέξουμε!**

(*) Το διαδίκτυο αποτελούν εν γένει όλα τα κείμενα και πληροφορίες που έχουν αποθηκευτεί σε ειδικούς υπολογιστές. Όταν γνωρίζουμε τη διεύθυνση ενός διαδικτυακού τόπου (ιστότοπος, site) μπορούμε να την πληκτρολογήσουμε και να έχουμε πρόσβαση κατ' ευθείαν στο περιεχόμενό του. Όμως υπάρχουν, κατ' εκτιμήσεις, περισσότεροι από 100.000.000 ιστότοποι και ο κάθε ένας περιέχει κατά μέσον όρο 300 περίπου σελίδες ποικίλου περιεχομένου (κείμενα σε διάφορες γλώσσες, χάρτες, φωτογραφίες, μουσική, video κ.ο.κ.). Είναι ως εκ τούτου αδύνατος ο εντοπισμός στο διαδίκτυο κάποιας πληροφορίας χωρίς τη βοήθεια των αποκαλούμενων μηχανών αναζήτησης. Η Google, η πιο διάσημη από τις μηχανές αναζήτησης παίζει το ρόλο τού βιβλιοθηκο-οικονόμου, που εντοπίζει σε λίγα δευτερόλεπτα τους ιστότοπους και τις συγκεκριμένες σελίδες που αναφέρουν το λήμμα που ζητήσαμε.

(Πηγή: «Η Δράσις μας» IAN. 2009)